

כתב מהר"ם שיף: 'יש לראות לכאורה מה השמיענו בזה'. יש לומר, דבר גדול שמענו, שאף שאם לא ימתין לו, לא יהיה לו חבר טוב כמותו ללמוד תורה, בכל זאת לא המתין, שסכנת ההמתנה אפילו לשעה מועטת, גדולה היא. היה כדאי לו לוותר על חברותא כרשב"י ובלבד שלא יחמיץ את הרגע. וקבלתי מאדוני אבי זצ"ל, על דבר שאירע בוולוז'ין בימיו של הגר"ח זצ"ל; פעם אחת שאלו שאלה את הבקי הגדול ביותר בישיבה, באמצע סעודתו, והיה הדבר מפורש בתוספות, ולא ידע לענות. ומרוב צער לא גמר סעודתו ולא ברך ברכת המזון, ערק למקום סתר, וישב שם שבע שנים ולמד בהתמדה עצומה. ונעשה לאחד מגדולי ישראל.

וכששאלו את הגאון ר' חיים זצ"ל אם טוב עשה, ענה, שאף שעשה שלא כדין, שקם מאמצע סעודתו בלא ברכה, מאידך, אילו היה עושה כדין ומברכך ברכת המזון, לא היה בורח מן הישיבה להיסתר, ולא היה עוסק בתורה שבע שנים בהתמדה כזו. — בוא וראה גודל סכנת האיחור וההשהיה. (שיחות מוסר לגר"ח שמואלביץ, מאמרים טז ל תשל"א)

'ככתבם וכלשונם'

'...ודכוותיה מצינו שכתב הרמב"ם על פסוק 'בכל דרכיך דעהו', דהיינו מי שאוכל ושותה ומעדן נפשו כדי שיהיה ברי וחזק לעבודת השי"ת יש לו שכר כמו שמתענה. ודברים אלו אסמכתא אקרא: שוא לכם משכימי קום כו' — דהיינו, שיש תלמידי חכמים מנדרין שינה מעיניהם ועוסקים בתורה הרבה, ויש תלמידי חכמים שישנים הרבה כדי שיהיה להם כח וחזק וריזות לב לעסוק בתורה. ובאמת יכול ללמוד בשעה אחת מה שזה מצטער ועוסק בשני שעות. ובודאי שניהם יש להם שכר בשוה. על כן אמר: שוא לכם — דהיינו, בחנם לכם שאתם מצטערים ומשכימים בבוקר ומאחרי שבת בלילה וממעטים שנתכם, זה בחנם, כי כן יתן לידידו שנה, דהיינו מי שישן הרבה כדי שיחזק מוחו בתורה, נותן לו הקב"ה חלקו בתורה כמו אותו שממעט בשינה ומצטער עצמו, כי הכל הולך אחר המחשבה... (ט"ז אה"ע כה,א)

'אנחה שוברת...'

אמר פעם חכם אחד, המלומד בקבלת יסורין באהבה: 'כל העולם כולו אינו כדאי אנחה אחת. אבל כל העולם כולו לא נברא אלא בזכות אנחה אחת שבעל היסורים כובשה בלבו והופכה לרננה'. (מתוך: חסידים ואנשי מעשה, כרך א' 'חלומותיו ודבריו של מתתיהו קווק').

דף סג

'איזיל לגביה אפשר דמפר נדראי, אתא לגביה אמר ליה אדעתא דגברא רבה מי נדרת... — פירש הריב"ש (בתשובה תו) שרבי עקיבא לא התיר לו את נדרו כיון שהוא נוגע בדבר וכאילו מתיר נדרי עצמו, אלא שפתח לו הפתח בלבד. [ובצירוף שנים אחרים שאינם נוגעים — דעת הריב"ש שם שיכול להתיר, ויש חולקים]. ער"ש משאנץ ספ"ב דנגעים. ומשמע בר"ש שאם הטעם שאינו מתיר הוא משום חשד, הרי שבצירוף אחרים שאינם חשודים יכול להתיר, ואם הטעם הוא משום שנידון כנדרי עצמו ואינו מתיר מגזרת הכתוב ד'לא יחל דברו', אף בצירוף אינו מתיר. ואולם בריב"ש נראה שאף לפי טעם זה מתיר בצירוף אחרים. וצריך עיון שנראה כתרתי דסתר. 'קובץ שעורים'.]

'אבל אמרה מאיס עלי לא כייפינן לה. מר זוטרא אמר כייפינן לה' –
 'שוב קבלתי מכתב שני בכ"ת, ששאל דעתי העני' בנדון השכיח שבעל ואשתו לא מיתדר להו ונפרדו
 זה מזה לפעמים חדשים ולפעמים שנים וכל שתדלנות להביאם יחד עלו בתוהו, והיא כבר מואסת בו,
 והוא מעגן אותה, מה העצה היעוצה עפה"ת —
 הנה קשה לי מעודי להכניס לענין חמור הזה, דכבר ידועים פלוגתת הראשונים בזה בכתובות ס"ג ע"ב
 אם במאיס עלי כופין אותו לגרש, והוראה יצאה לכל ישראל דלא כרמב"ם פי"ד מאישות דכופין, ואפילו
 דיעבד מהדרין עובדא, אלא כרבנו תם ודעמי' דהיא לא צריכה להיות עמו, אבל אין כופין אותו, ודא
 עקא דשוב נכנס הכפי' בגדר גט מעושה בסי' קל"ד באה"ע, אם לא באופנים המבוארים סי' קנד דקונסים
 אותו על מעשיו ומרחקים ממנו על מעשיו לא בכפי' על מנת לגרש, דהא יכול להרחיק נדוד ולא יצטרך
 להכניס עצמו בזה וע"כ אינו נכנס בגדר כפי', ובעו"ה רבו המתפרצים בזה, וכמה עגונות נשארות. ומה
 שכתב כ"ת דגם הוא אינו מקיים פריה ורביה, ורצונו לומר דאיכא לכפות אותו על זה — הנה בזמן הזה
 אין עושין כפיה על פריה ורביה כמבואר בפוסקים. וגם לא הוזכר רק אחר עשר שנים, כי בינתיים אולי
 ירחם. עכ"פ החכמים והצדיקים יעשו כטוב בעיניהם להשפיע עליו בדברים רכים ובדברים קשים, והיות
 המדובר בסוגיא זאת רב ההפסד ואחריות, אקצר'. (מתוך שבט הלוי ח"ה כז)

*

'גידול בתורה. בענין זה רבו המקורות, וכבר הארכנו בזה בכמה מקומות, ורק לשלימות הענין
 נחזור ונבאר בקיצור: 'והעוסק בתורה הרי זה מתעלה שנאמר וממתנה נחליאל ומנחליאל במות;
 שני תלמידי חכמים המחדדין זה לזה בהלכה מצליח להם ולא עוד אלא שעולין לגדולה (שבת
 סג.). ותוס' כתובות סג.א קבעו כדבר פשוט 'דדרך הוא בהולך ללמוד שנעשה אדם
 גדול'. ואין הכוונה בזה לריבוי הידיעות המתוספות לאדם בלימודו, כי בזה עוד לא נהיה אדם
 גדול, אלא האדם בתור אדם נהיה גדול, אם בדעת, אם במידות, אם בהשגה או במעשים. (מתוך
 עלי שור ח"ב עמ' תרמב.
 ע"ע שיחות לספר ויקרא להגר"א נבנצל שליט"א — אמור, עמ' רפא).

'הבנים דומים לאם, כמו שאמרו בפסחים (מט.) לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת
 תלמיד חכם שאם מת או גולה מובטח לו שבניו תלמידי חכמים, ואילו אם הוא תלמיד חכם אין
 בניו תלמידי חכמים כמו שאמרו בנדרים (פא.), ונאמר בן כסיל תוגת אמו — ולא אביו. וזהו
 בזכרים אבל הנקיבות דומות לאב, שזהו מעלת בת תלמיד חכם, וכמו שאמרו בנדה (לא.) תלה
 הכתוב הזכרים בנקבות ונקבות בזכרים, ומכל מקום מצד הרגילות הבת אצל אמה היא דומה
 גם כן לאמה מצד ההרגל ולא מצד התולדה, וכמו שאמרו (כתובות סג.) רחילא בתר רחילא
אזלא. לכך הנושא אשה יבדוק באחיה (בבא בתרא קי.). ולעולם האבות ניכרים בבניהם כי מה
 שהוא סתום במעמקי הלב של האבות מתגלה לפועל בבנים כמו שכתבתי מזה במקום אחר. וכך
 קבלתי, כי הבנים מעמקי לב האבות'. (צדקת הצדיק סג)